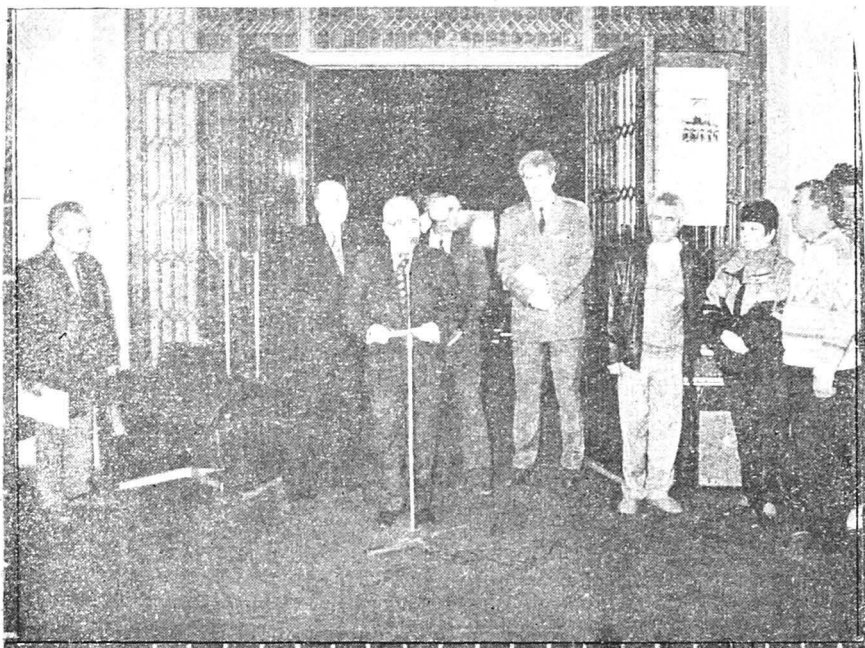

EXPOZIȚIA „ROMÂNIA ÎN CEL DE-AL DOILEA RĂZBOI MONDIAL”

CHIRA JURCĂ

Expoziția vernisată în ziua de 4 mai 1995 la sediul Muzeului Național de Istorie a României din București este rodul unei activități de peste o jumătate de an desfășurată de muzeografi și numeroși alți specialiști ai instituției organizatoare. Suntem bucuroși să consemnăm că efortul nostru a fost sprijinit de alte muzee și instituții de

același timp, diversitatea exponatelor, marea lor majoritate fiind piese originale — uniforme militare, arme de luptă sau de paradă, numeroase piese de tehnică de luptă cu care a fost dotată armata română. Remarcabilă este colecția de medalii românești și străine prezentată în expoziție, medalii decernate unor ostași, ofițeri și generali români care

Aspect de la vernisajul expoziției

cultură, care ne-au pus la dispoziție materialul documentar din propriul lor patrimoniu. Fără acest ajutor, ca de altfel și cel al numeroșilor colecționari — foști combatanți în al doilea război mondial sau urmași ai acestora — expoziția ar fi fost, desigur, mult mai săracă.

Pentru că, neîndoielnic, una dintre calitățile expoziției constă în bogăția și, în

s-au distins în luptă. De asemenea, aproape toate documentele și fotografiile prezentate în vitrine sunt originale, cele mai multe dintre ele aparținând muzeului gazdă. Excepție fac doar fotografiile expuse pe panouri, care sunt reproduceri, fapt solicitat de regulile unei grafici ce se impune unei expoziții de ținută.

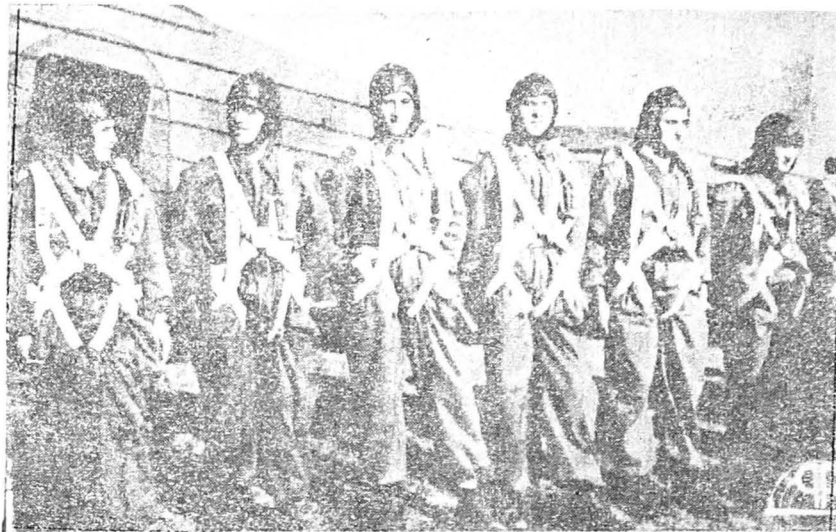
Înaintarea infanteriei
în Basarabia, iunie-
iulie 1941

Numeroase piese etalate în expoziție au făcut parte din dotarea unor vase militare, avioane de vânătoare și bombardament românești, germane și sovietice. Aproape toate, prin simpla și lapidara informație transmisă prin micul text al etichetelor ce le însoțesc, fac trimiteri la oamenii, care, cei mai mulți dintre ei, și-au dat jertfa de sânge și, nu puțini, chiar viața în războiul pe care acum, ca și atunci, îl numim „al nostru”.

Prima parte a expoziției prezintă succint dovezi ale eforturilor diplomatice făcute de statul român în perioada interbelică pentru păstrarea statu-quo-ului realizat după primul război mondial. Documentele și fotografiile se referă la activitatea desfășurată în cadrul Ligii Națiunilor, al Micii Înțelegeri și Înțelegerii Balcanice. Totodată, ele ilustrează acțiunile diplomației românești de apropiere față de țările din centrul și vestul Europei, în care scop s-au purtat tratative și uneori s-a reușit semnarea unor documente juridice. În sfârșit, ele atestă că România nu și-a schimbat această poziție nici atunci când a fost izolată ca urmare a acțiunilor țărilor dornice să schimbe raportul politic de forțe și a cedărilor politice succesive ale Angliei și Franței față de pretențiile celor dintâi: Germa-

nia, U.R.S.S., Italia și sateliții lor, printre care Ungaria. În astfel de condiții, țara noastră a fost nevoită să accepte cedările teritoriale din vara anului 1940, episod ilustrat prin câteva fotografii și documente.

Amenințată tot mai mult de U.R.S.S., care încă din vara anului 1940 a masat importante trupe la granița cu țara noastră, România, în noile condiții internaționale create de declanșarea celui de-al doilea război mondial, și mai ales după 6 septembrie 1940, caută protecția Germaniei naziste, care în plan juridic se materializează prin aderarea sa la Pactul Tripartit. Când Germania începe războiul său împotriva U.R.S.S., România se decide să înceapă și ea propriul război alături de Germania. Decretul de mobilizare generală a Armatei Române stă în expoziție alături de un extras din celebrul ordin al generalului Ion Antonescu, „Ostași, vă ordon treceți Prutul!”. În vitrină sunt expuse obiecte care au aparținut lui Ion Antonescu: ceasul de birou din cabinetul de lucru, un stilet, o cravașă, ac de cravată, fluiet, medalie comemorativă și fotografii care se referă la unele momente ale activității sale, mai ales politice. Alături este prezentat un bust al mareșalului Antonescu,

Parașutiști români pe
frontul din răsărit

realizat în anul 1990 de colonelul Teodor Zamfirescu.

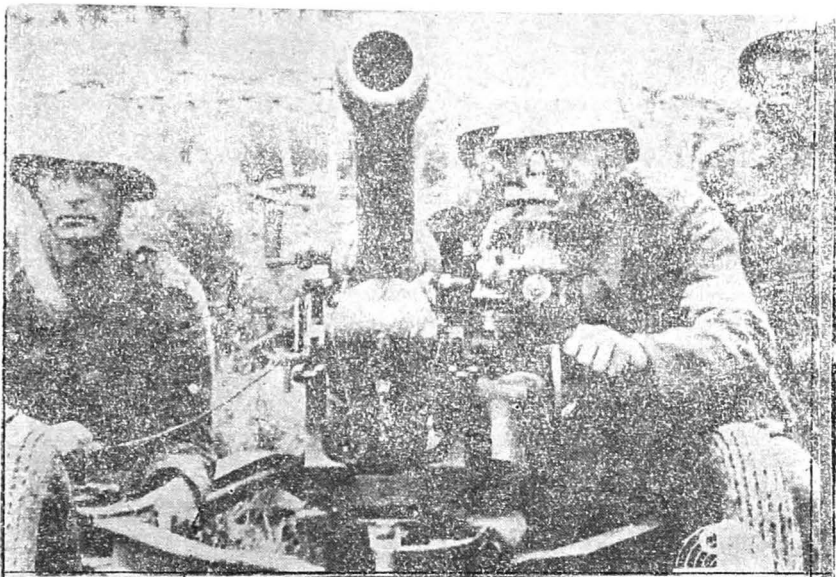
Când vizitatorul pășește în prima din cele două săli ale expoziției, privirea este atrasă de trei vitrine verticale, încadrate de două socluri cu inscripția „1941—1945” și pe care sunt situate două căști militare românești. Este asemănător unui altar, considerăm, potrivit pentru a primi omagiul și recunoștința oricui. Vitrinele prezintă trei uniforme: tunica aviatoarei Mariana Drăgescu, membră a „Escadrilei Albe”, redingota contra-

amiralului Dorin Iacomi, uniforma de vânător de munte cu decorații care a aparținut sergentului major Gheorghe Corodan din Divizia 2 Munte.

Alte exponate aduc în atenția vizitatorului o problemă pe cât de importantă, în epocă, pe atât de dureroasă: problema refugiaților. Mii de români din teritoriile cedate în anul 1940 au părăsit locuințele lor căutând un loc în patrie. Acest adevărat exod a pricinuit imense suferințe populației și mari probleme administrației. Cele mai multe

Infanteria română
trece râul Donet pe
un pod improvizat,
1942

Artileriști români pe
frontul din Basarabia

exponate pe această temă sunt fotografiile și documentele, cum ar fi carnetele de refugiați acordate celor în drept de administrațiile locale.

Pe panouri și în vitrine, un număr important de fotografii dezvăluie aspectul dramatic al distrugerilor provocate de armata sovietică în retragerea la care a fost obligată în lunile iunie-iulie 1941. Ele înfățișează biserici și clădiri administrative distruse. Localitățile cele mai afectate au fost cele urbane, și mai ales Cernăuți, Chișinău și Bălți.

Fotografiile, obiecte personale, ordine și medalii, documente, tehnică de luptă etc. redau vizitatorului diferite aspecte și momente ale participării armatei române atât în războiul din est cât și în cel din vest începând de la 23 august 1944. Sunt prezentate toate armele. Armata de uscat — formată din infanterie, cavalerie, artilerie, trupele de geniu și de transmisiuni — ocupă un loc important în expoziție. Bogat reprezentate sunt aviația de vânătoare și de bombardament, precum și flota din Marea Neagră.

Mai multe fotografii înfățișează prezența regelui și a mareșalului Ion Antonescu pe frontul din răsărit. Astfel, regele este înfățișat, însoțit de Ion Antonescu, făcând vizite pe frontul din Basarabia, decorând militari și unități, vizitând

răniți în spitale unde, de regulă, era însoțit de regina mamă Elena și alte persoane aparținând Casei Regale. Câteva exponate îl prezintă pe rege în relație cu actul de la 23 august 1944. Pe lângă portretul său prezent pe panou, lângă harta cu operațiunile militare desfășurate în timpul insurecției armate din 23—31 august 1944, în vitrine sunt etalate, alături de alte mărturii, sabia suveranului și aparatul cu care a fost înregistrată proclamația sa către țară, rostită la postul național de radio în seara zilei de 23 august, prin care era anunțată întoarcerea armelor împotriva Germaniei și alăturarea României Națiunilor Unite.

Sunt, de asemenea, expuse peste douăzeci de portrete ale celor mai de seamă comandanți de mari unități, printre care generalul de corp de armată Nicolae Macici, comandantul Armatei I Române, generalul de corp de armată Petre Dumitrescu, comandantul Armatei a III-a Române, generalul de divizie Gheorghe Avramescu, comandantul Armatei a IV-a, generalul aviator Gheorghe Jienescu, comandatul Aviației Române până la 23 august 1944, amiralul Horia Măcelaru, comandantul Flotei Române din Marea Neagră etc. Sunt prezentate și portretele șefilor Marelui Stat Major al Armatei Române: generalul Iosif Iacobici, gene-

Cavaleriști români
înaintând spre fron-
tul din Transilvania

ralul Ilie Stefla și, începând de la 23 august, generalul Gheorghe Mihail.

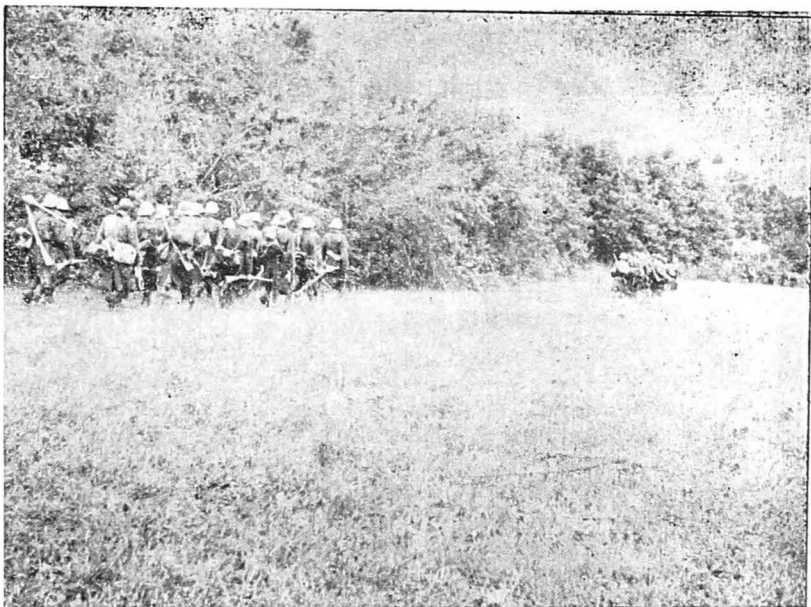
Armata de uscat este înfățișată prin fotografii originale, prin uniforme de infanterie, ordine și medalii, numeroase obiecte personale. Cavaleria este prezentată prin fotografii adunate într-un frumos album care a aparținut generalului Corneliu Calotescu, de la care mai sunt expuse binoclul, cronometrul și busola folosite pe front. Alături sunt expuse cravașa și ciochinările care au aparținut sublocotenentului de cavalerie Corneliu Mateescu. În alte vitrine se află obiecte, fotografii, documente și obiecte care au aparținut altor militari români: binoclul, busola și porthartul păstrate de la locotenentul de infanterie Constantin M. Stănescu din Reg. 9 Roșiori „Regina Elena”, o fotografie înfățișându-l pe locotenentul Ion D. Steopu din Reg. 1 Grăniceri purtând mantia de Cavaler al Ordinului „Mihai Viteazul”, „Note din campania din Basarabia și Odesa” scrise de sublocotenentul Ion I. Iliescu etc.

O atractivă piesă o reprezintă bastonul pe care colonelul Viorel Mărceanu, comandantul Reg. 90 infanterie, l-a primit cu ocazia eliberării orașului Banska Bistrița. Căpitanul Traian Hulubei este prezent cu busola folosită în campania

din vest, iar de la locotenentul Gheorghe Lăcătușu s-a păstrat o bogată colecție compusă, printre altele, din uniformă, sabie, gamelă, bocanci, binoclu. Din aceeași campanie este expus Ordinul „Leul Alb”, în grad de mare ofițer, conferit generalului Vasile Atanasiu de către autoritățile cehoslovace, precum și o parte din decorațiile ce au aparținut generalului Costin Ionașcu.

Transmisioniștii sunt reprezentați prin numeroase fotografii și prin câteva exponate din domeniul telefoniei, telegrafiei și radiofoniei: un emițător radio Telefunken model 1940, un aparat marca „Siemens” pentru depistarea paraziților, un goniometru „Telefunken” și câteva telefoane de campanie.

Aviația de vânătoare și de bombardament este bogat ilustrată prin materiale pe cât de diverse pe atât de interesante și atractive, dintre care seamnalăm: ochelarii de pilot și o fotografie a celebrului locotenent Horia Agarici, busola și ceasul de mână folosite de Mariana Drăgescu, scrisori de pe front păstrate de la pilotul Ion Dobran, o frumoasă uniformă a pilotului Al. Păun, precum și alte exponate și fotografii referitoare la piloții Al. Ștefănescu, Costin Georgescu, Iacomi Dorin, Dan Vizanty și mulți alții.

Subunități de infanterie române în urmărirea trupelor hitleriste și horthiste pe frontul din Transilvania, 1944

Un număr apreciabil de exponate se referă la rolul flotei militare române. Din tehnica de luptă a acestei arme sunt etalate un binoclu pentru tragere lungă de artilerie, o busolă și o centrală telefonică cu 58 de numere din dotarea unei nave militare românești. Alte exponate se referă la Distrugătorul „Mărăști” și

la comandantul acestuia, Toma Matei, de la care prezentăm bicornul și diploma de absolvire a Facultății de Drept din Iași, precum și la submarinul „Delfinul” sau la nava „Smeul”.

Rolul sanitarilor este ilustrat prin fotografii care îi înfățișează în acțiune pe front, prin spitale, cum ar fi Spita-

Generalul Nicolae Șova, comandantul Corpului 7 armată română, împreună cu ofițeri români și sovietici, pe străzile Budapestei

Vânători de munte
români înaintând în
munții Tatra din
Cehoslovacia

lui 303 din București, sau la posturi de prim ajutor organizate pe front. Printre sanitarii prezentați în expoziție se numără maiorul Eduard Dragomirescu, care „a depus o muncă fără preget pentru organizarea spitalelor și îngrijirea bolnavilor”, așa cum se precizează în Ordinul „Regina Maria”, clasa a doua, care i-a fost conferit.

Un aspect mai puțin cunoscut astăzi este faptul că Biserica Ortodoxă Română, prin slujitorii săi, a fost prezentă în toate regimentele Armatei Române. Astfel, militarii români, de la simplii soldați la generali, s-au împărtășit din credința străbună care, acum, în vreme de război, ca și în trecut, ne-a unit pe toți cei de un neam și o credință. În munca lor de înălțare morală, preoții

militari s-au folosit de obiecte liturgice de felul celor pe care le prezentăm în expoziție.

Alături de exponate privind Conferința de pace de la Paris, un număr redus de exponate înfățișează schițat începutul de sovietizare a României. Porțile unei epoci de istorie în care am stat în strânsă și multiplă relație cu Apusul european se închideau... Dar nu pentru totdeauna!

Considerăm expoziția ca un simplu și călduros omagiu adus de noi, cei de azi, celor de atunci, care au înscris o nouă pagină de istorie autentic românească și de care ne simțim atât de aproape. N-am vrut să-i facem mai eroici decât au fost. Am vrut să spunem doar:

Aceștia au fost părinții noștri!